

en Favoritpris. Hvis et saadant Tilfælde indankes, vil Bestyrelsen tage Affære.

Gunnar Knudsen omtalte et tidligere Tilfælde af samme Art, hvor Bestyrelsen netop havde grebet ind og ordnet Sagen.

Repræsentantmødet, som med en kort Kaffepavse havde været til henad Kl. 7, hævdedes, hvorefter *Dr. phil. Vilh. Lorenzen* viste Foreningen den Velvilje at komme til Stede og holde et Foredrag om »*Byer, Bystudier og Bykort*«. Gennem en Række Lysbilleder paaviste *Dr. Lorenzen*, hvorledes Byanlæg efter rationelle Byplaner havde udviklet sig i Renaissancetidens Italien, og hvorledes dette havde øvet Indflydelse her til Lands f. Ex. ved *Kristian IV's* Byanlæg. Taleren omtalte endvidere den Betydning, Studiet af Byplanen kunde have for den, der vilde give en historisk Beskrivelse af en By, og opfordrede Repræsentanterne til paa deres Sted i Landet at virke for en Registrering af alle Bykort, som maatte findes i vore Provinsbyer.

Efter Foredraget var Repræsentanterne Fællesforeningens Gæster til en *Middag paa Restaurant Wivel*, hvor den lange og anstrengende Dag endte med et hyggeligt og fornøjeligt Samvær.

Om Søndagen foretog en Del af Repræsentanterne en *Udflugt til Kronborg*. Under Ledelse af *Museumsdirektør Lund* besaa man Handels- og Søfartsmuseet, hvorefter Slotsforvalteren, *Oberst Quist*, førte Selskabet rundt i de nyrestaurerede Dele af Slottet. Endelig meddelte *Kaptajn Smith* nogle Træk af Slottets Fæstningshistorie. Efter en Frokost paa Jernbanehotellet drog man atter tilbage til København.

ANMELDELSER.

AF DEN NY LITERATUR VEDRØRENDE ALMUEKULTUR OG FOLKEMINDER 1926—27.

Evald Tang Kristensen er med tredje Bind af sine *Minder og Oplevelser* (Forf.s Forlag, Mindebo, Vejle. Ill. 512 S.) nået frem til År 1894, og det fjerde Bind, der er under Udarbejdelse, vil antagelig nå op til Nedskrivningsåret. De tre hidtil udkomne Bind *Minder* indeholder et samlet Sideantal af 1229 Sider, så man vil forstå, at her står vi over for et Memoireværk, der i Omfang søger sin Lige. I det sidstudkomne Bind behandler *E. T. Kr.* Tiden 1884—88, da han var Lærer i Brandstrup, og Tiden 1888—93, da han havde Bopæl i Hadsten, hvorfra han

flyttede 1897. I 1888 fik E. T. Kr. så megen offentlig Understøttelse, at han helt kunde hellige sig Indsamlingen af Folkeminder, og siden da har han indsamlet en enorm Mængde Folkeminder og udsendte et stort Antal Bøger. Sjældent har få Penge gjort så megen Nytte som her. I Bind III beretter E. T. Kr. naturligvis mest om sine mange Indsamlingsrejser rundt i Jylland. Med megen Vidtløftighed fortæller Forfatteren om alle de Mennesker, han er kommet i Forbindelse med på sine Rejser, og i personel Henseende er hans Minder da også udbytterige, idet han hyppigt anfører Træk, der karakteriserer denne eller hin Personlighed, eller han meddeler direkte biografiske Oplysninger. Det bør dog nævnes, at E. T. Kr. hyppigt fortæller, hvad andre vilde tie med.

Når Bogens utallige Enkeltheder har fortonet sig, husker man med Beundring den Mand, der har skrevet Bogen. I Besiddelse af en Jættes Kræfter og en Jerusalemspilgrims Udholdenhed har E. T. Kr. samlet flere Folkeminder end noget andet Menneske. Han havde Troen på, at det, han arbejdede for, rigtig var Møjen værd. Sene Slægter vil prise ham for det imponerende Arbejde, han udførte.

Fortæller Evald Tang Kristensen i sine Minder om de mange fattige Almuefolk, han på sine Vandringer besøgte, så får vi i *Karoline Graves' Bog En Almuekvindes Liv* (Erhardt Flensborgs Forlag, Roskilde 1927. 240 S.) berettet af en af Almuens egne om, hvor hårdt det er at sidde i små Kår, og så synes K. Gr. dog, at det ingen Sag er at være fattig i vore Dage, imod hvad det var i gamle Dage, hvad Skildringen af hendes Forældre tilfulde viser. I *Ved Halleby Aa*, som *Henrik Ussing* i 1921 udgav for *Karoline Graves*, spillede Folkeminderne Hovedrollen og meget af Stoffet var indsamlet. I *En Almuekvindes Liv* er andenhånds Stof ikke medtaget. Det er en Levnedsbog, der i en Række livligt skrevne Afsnit meddeler om Forfatterindens Forældre og Barndomshjem, om forskellige Folk, hun har kendt i sit lange Liv, om hendes Giftermål og de forskellige Steder, hvor hun havde sit Hjem, om Børnene og om de gamle Dage, som K. Gr. tilbringer på *Uby Alderdomshjem*, hvor hun nyder en kærlig Pleje, som hun af et taknemligt Sind påskønner. Nogle År var K. Gr. og hendes nu afdøde Mand Opsynsfolk ved *Kalundborg Museum*, en Stilling, der rigtig passede for hende. K. Gr. giver også interessante Oplysninger om, hvordan hun kom i med at skrive i Aviser og samle Folkeminder, der bl. a. affødte *Ved Halleby Aa*. I et Forord til *En Almuekvindes Liv* har *Thorkild Gravlund* skrevet de sande Ord om Bogen: »Den er saa kønt

fortalt, mitd og dæmpet i sin Tone, skrevet ud af et lyst og fromt Sind. Det er en Sejr at have levet de trangeste Tider igennem og saa kunne fortælle derom uden Klage, med et venligt Sind overfor alle«. Desuden har Udgiveren *Arthur Fang* skrevet en såre smuk og træffende Indledning til Bogen, der ikke vilde være udkommet uden hans og Boghandler *Flensborgs* velvillige Støtte.

Anders Uhrskov har nu begyndt Udgivelsen af en ny Skrift-række: *Liv og Levned*, hvori han vil bringe Levnedsskildringer af Mænd og Kvinder fra Land og By, Mennesker i de mest forskellige Stillinger, men fortrinsvis fra den store Befolkning. Et sådant Samler- og Udgiverarbejde fortjener den største Påskønnelse, idet vor Memoirelitteratur fra den store brede Befolkning jo er meget lille. I første Bind af *Liv og Levned: To gamle fortæller* (Aschehoug 1927. Ill. 150 S.) er det — naturligt nok — to gamle Nordsjællændere, der må holde for, den 100-årige Smedemester *Niels Ferdinand Svedstrup*, Mørdrup, og Fisker *Jens Thomassen*, Snekkersten. Fælles for begge Fortællerne er deres forholdsvis udførlige Dvælen ved Barndoms- og Ungdomstiden og de hårde Arbejdskaar, der var nødvendige for deres Eksistens. I *Jens Thomassens* lange Skildring gives der en Række ypperlige Oplysninger om Skolegang i Helsingør, Marine-soldaterliv 1872—73, og så det vigtigste Afsnit: *Fiskerliv* 1860—80, hvor der ydes et ganske fortrinligt Bidrag til en Side af sjællandsk Almueliv og Erhverv, som indtil videre har været mangelfuld behandlet i vore Folkelivsskildringer. Endvidere meddeler *Thomassen* mange Træk fra Helsingør, om Øgenavne, Fester, Overtro m. m. I *Uhrskovs Sagn og Tro* (1923) var samme *Jens Thomassen* Ophavsmand til en Række Oplysninger om Fisker-overtro. *Anders Uhrskov* gør i en smuk Indledning Rede for Hensigten med Arbejdet, Tilvejebringelsen af Stoffet og Udgivelsesmåden, ligesom han har forsynet den vel udstyrede Bog med Noter og Navneliste.

Torben Klintings Bog: *Fiskerne ved Nymindegab* (Nielsens Bogh., Nr. Nebel 1927. 131 S.), der indledes med et Forord af Dr. phil. *A. C. Johansen*, indeholder en Mængde Oplysninger om Fiskeriet ved Nymindegab i tidligere Tid, indsamlet med Omhu og Sagkundskab, og er et velkomment Bidrag til vort Fiskeris Historie, ligesom der gives en Række Skildringer af Fiskernes daglige Liv og Færden i Egnen omkring Nymindegab. Forfatteren redegør især for Fiskeriet som det dreves i Årene 1865—70, og som det fortsattes til Århundredets Slutning, da Besejlingsforholdene, det engelske og tyske Trawlfiskeri og Kutterfiskeriets

Opblomstring i Esbjerg samt flere andre medbestemmende Årsager tvang vore Fiskere til at holde op. Klintings Fremstilling er kortfattet, men instruktiv. Han giver nødvendige Oplysninger om Bod og Bodlag (på Frilandsmuseet i Lyngby ses en Bod fra Nymindegab), Båd og Bådelag, Drejerne (der drejede Sildevoddet og fangede Madingssild), Fiskerpigerne, Fiskerne på Havet (i roligt Vejr, i uroligt Vejr, i Havsnød, store Ulykker), Fiskerne på Landet (ved Landbruget, ved Redskaberne, i Opblæst), Fiskehandelen, Fiskeriets Tilbagegang m. m., og til sidst anføres nogle Sange, digtede af en Fiskerpige, Dortha, der vel ikke er en stor Digterinde, men hvis Sange dog vandt Indpas i Hjerterne, fordi deres Indhold lå alle så nær; thi her blev sunget om Livets og Dødens Alvor. Ofte gribes man under Læsningen af Klintings Bog, når han f. Eks. beretter om Fiskernes Liv på Havet i Stormvejr, om store Drukningsulykker og om de hårde Kår, Vesterhavsfiskerne i det hele taget har måttet leve under. For Filologer er der meget at hente i »Fiskerne ved Nymindegab«, idet der i stor Udstrækning meddeles, hvad Redskaber o. a. hedder på Egnens Mål. Klintings Bog er en god kulturhistorisk Skildring, der på sin Vis supplerer P. H. Perchs Bog om Tipperne: *Gennem Lo og Opgrøde* (1924).

Henrik Ussings Bog: Det gamle Als (Schultz 1926. Ill. 295 S.) er indtil videre den største Skildring af nogen sønderjysk Egn Folkeliv, vi besidder. Værket er inddelt i 25 Kapitler, der handler om Herskab, Skole og Kirke, Fattigfolk og Prakkerfogeder, Jordejendomme og Bylavsgilder, Jordens Drift, Årets og Livets Højtider, Skæmt, Dans og Musik, historiske Sagn, Folketro, af en gammel Visebog o. m. m. De mange Enkeltheder giver et broget Billede af det gamle alsiske Bondeliv, og Ussings Bog er atter et Vidnesbyrd om, hvor rigt et Folkemindestof den rette Mand kan samle i vore Dage i en næsten hvilkenksomhelst Egn af vort Land. Om ikke mindre end 19 Træer og Buske på Als meddeler Ussing Sagnet om »Ild sat hen« : hvis dette eller hint Træ eller denne Busk fældes, vil den Gård brænde, hvortil Træet eller Busken hører. Af o. 90 Brandtræer fra hele Landet er ca. 60 fra Egnene Syd for Kongeåen. Nord for Kongeåen er 17 Brandtræer fra Egnen Syd for Linjen Vejle-Varde. 8 er fra det øvrige Nørrejylland og 4 er fra Øerne. (Jfr. *Th. B. Bang* i *Danske Studier* 1915, da var kun optaget 14 Sagn om Brandtræer fra Jylland, og mine Artikler i *Jyllandsposten* ^{26/9} og ^{18/12} 1926). I Henrik Ussings Bog findes fire smukke Fotografier af Brandtræer og Brandbuske. I *Sønderjydske Maanedsskrift* 1927, 106 spørger *H. Lausten Thomsen* i en Anmeldelse af

Det gamle Als, om den hos Ussing S. 178 meddelte Historie om Bierne i Amerika, der er ligeså store som Ænder, ikke har Selma Lagerlöfs Gösta Berlings saga til Kilde. Dette er der megen Sandsynlighed for, da Meddeleeren *Hans Voigt* i Ulbjerg ved Nordborg — mig bekendt — læser alle de Romaner, han får fat i, ligesom han er i Besiddelse af Fantasi og god Hukommelse.

Skønt *Peter Skautrups* dygtige Arbejde: *Et Hardsysselmaal I* (Th. Lind 1927. Ill. 116 S.) er en Stedmålsbeskrivelse (jfr. *Poul Andersens* Anmeldelse i Danske Folkemaal I, 61 f.), der har indbragt ham Universitetets Guldmedallie, så indeholder det dog så mange Oplysninger om Almuekulturen i *Tvis* og *Hodsager* Sogne nær Holstebro, at man også med Glæde indrullerer Bogen blandt Folkelivsskildringerne. Peter Skautrup giver i sit Værk i en Blanding af Rigsmål og Stedmål (gengivet med Lydskrift) — for det meste »oversat« — en sammenhængende Fremstilling af Husenes og Gårdenes Indretning, Opførelse, Udstyr og Udenomsværker, — alt ledsaget af fortræffelige Fotografier og Tegninger. Ordene gives ikke som Gloser, men som Led i sammenhængende Tale. Kapitlerne Indbo, Jorden, Vejr og Vind yder også en Mængde Oplysninger, der er af Værdi for både Sprogforskeren og Kulturhistorikeren. Ligesom Feilbergs Ordbog henvender Skautrups Arbejde sig til begge Parter, men i den Fremstillingsform, Skautrup bruger, nærmer hans Arbejde sig også de kulturhistoriske Bondelivsskildringer. I de følgende endnu uudgivne Afsnit af Arbejdet vil Emner som Mønt, Mål og Vægt, Dyr og Fugle, Planter, Mennesket, Sæd og Skik o. s. v. blive afhandlet (jfr. Universitetets Festskrift 1926, 169). Det vilde være interessant, om lignende Arbejder efter ganske samme Plan kunde fremkomme fra andre Egne.

H. P. Hansen, Herning, har i Festskriftet *Midtjyllands ældste Handelshus*, S. Truelsen & Søn 1827 — 8 Juni — 1927 (Ill. 164 S.) ikke nøjedes med blot at skildre en Trikotagefabriks Oprindelse, Udvikling og Forretningsgang gennem de Hundrede År, men han har også givet en fortræffelig Fremstilling af Forholdene i Hammerum Herred før der kendtes Købmænd, i hin Tid, da Lund Marked i Gjellerup spillede en stor Rolle for Handelen og med nogen Ret kunde kaldes den fjerde Højtid. H. P. Hansen oplyser om Indkøb til Husholdningen hos en Justitsråd, hos Præster, Bønder og Husmænd. Ligeledes gør han Rede for den første Købmand i Herning, der fik kgl. Bevilling (o. 1826). Også om Købmandshandelen på Vesterholm ved Herning, Forretningsforbindelser og Køb, Toldvæsenets Besøg, Bindeindustrien

o. s. v. fortælles der meget fængslende i dette smukt udstyrede Festskrift, der næppe kunde have fået en bedre Forfatter end Midtjyllands Kulturhistoriker.

Selvom *P. Eliassens* store Arbejde *Kongeaen* eller *Den gamle Grænse* (Konrad Jørgensen. 1926. Med Billeder og Kort. 360 S.) ikke hører til Bøger, der skal anmeldes af undertegnede, bør dog Værkets anden Del — såvel som dets første Del (se Fortid og Nutid VI, 310 f.) — nævnes med et Par Ord her, idet P. Eliassen gengiver en hel Mængde Fortællinger efter Folkemunde vedrørende Kongeågrænsen. I 2. Del af *Kongeaen* er det Tiden 1864—1920, der behandles. De statshistoriske Oplysninger indtager en lille Plads i Sammenligning med den Fylde af Historier, som gives om Forholdene ved Græsen fra 1864 til 1920. Smuglerhistorierne fylder naturligvis en stor Plads også i dette andet Bind, men de mangfoldige Træk om Forholdene under den store Krig, hvor Flygtninger af mange Nationer stak over Grænsen ind i vort fredelige Land, vil sikkert huskes længst af Læseren. Det er meget påskønnelsesværdigt, at en kyndig Mand som P. Eliassen har påtaget sig — inden det bliver for sent — at samle Folkets Minder om det Statsskel, der brutalt skilte Landsmænd fra hverandre.

I *Sognehistorierne* findes der som Regel en Del Oplysninger om Sæd og Skik og Folketro. Dette er da også Tilfældet med *Poul Lindholms* Bog *Almind Sogn* i Brusik Herred (Konrad Jørgensen 1927. Med 3 Kort. 296 S.), hvor der i et stort Afsnit *Af Folkelivets Saga* fortælles om de Møsvrå Bønder, »Almind — Gud bejr 'et« (et Udtryk, der også er knyttet til andre Byer), Hedeboenderne, Fattigfolk, Et Gårdmandshjem i Almind, En Foregangsmand, Fejde og Fest o. s. v., — alt fortalt særdeles livfuldt. Prisen bærer nok den kostelige Historie om Taleren ved Sygekassefesten Side 234 f. I Almind er endnu iliveholdt en gammel Skik: *Mortensgildet* (et lignende Gilde kendes også fra Nabosagnet *Højen*, se Danske Studier 1904). En Del gamle Marknavne (f. Eks. Smørhøjs Agre, Tulestalds Agre, Lille Gudhøjs Agre) viser, at der i Almind har været en Oldtidshelligdom, som påvist af *Svend Aakjær* (se Frem I A, 573, 764). I Almind var jo også Sysseltingsted.

I første Bind (380 S.) af Pragtværket *De danskes Øer* (Gyldendal 1926 ff.) af *Achton Friis* med Illustrationer af *Johannes Larsen* og Forfatteren findes en Del Oplysninger af folkloristisk Interesse, idet der fra flere af de besøgte under Fyen hørende Småøer meddeles Sagn og Trosforestillinger; desuden bliver Folkeskik og Bygningsskik omtalt. Forfatteren, der også ud-

nytter trykte Kilder, har haft Held til at få fat i værdifulde Træk, af hvilke Sagnene om den store Stormflod, der i 1872 hjemsøgte Øerne Syd for Fyn, hører til de bedste. Men, som Achton Friis skriver Side 9, blev Rejsen til de ialt 132 Øer, der besøgte, med Hensyn til Indsamling af Folkeminder, en Skuffelse, hvilket ikke altid er til at undres over, da der på små isolerede Bygdeområder sjælden trives videre af Folkesagn og Folkeskik. Noget andet er det ved større Områder som Samsø, Anholt, Læsø og Ærø. I Dansk Folkemindesamling findes der forresten en Del Folkeminder fra flere af de af Achton Friis beskrevne Øer, ligesom man i *Th. Gravlunds Dansk Folkekarakter* også finder Oplysninger om flere Småøers Folkesæd. Trods det, at Rejsen altså folkloristisk set blev en Skuffelse, er det dog lykkedes Achton Friis at meddele meget af almuehistorisk Interesse, som hidtil ikke har været samlet. Ikke mindst glæder man sig over de mange henrivende Fotografier, der i Forening med den festlige og vittige Tekst giver Læseren et uforglemmeligt Indtryk af Småøerne i Odense Fjord, de i Storebælt til Fyn hørende Øer og Øerne Syd for Fyn — undtagen Langeland. I Tilslutning til Fotografierne må nævnes Achton Friis' fortræffelige Portrættegninger af Folketyper. Johannes Larsens Tegninger af Landskaber, Fugle, Dyr m. v. er naturligvis kunstnerisk set så herlige, at De danskes Øer alene derved er et kosteligt Værk i dansk Literatur. Når det store Arbejde om få År er afsluttet, må man oprigtigt ønske, at et udførligt *Sagregister* må ledsage det, så man hurtigt kan finde hver enkelt af de i Værket forekommende Træk af folkloristisk og kulturhistorisk Interesse. Det Materiale, som Achton Friis ikke medtager i De danskes Øer, burde fremkomme i de respektive Amtsårbøger. Alene fra Langeland (som udelades) må jo være Stof til en hel lille Bog.

Thorikild Gravlunds Herredsbogen (Aschehoug 1926 ff.) vil — ligesom De danskes Øer — på Grund af sit Udstyr indtage en fornem Plads i vor folkloristiske Literatur; i hvert Hefte, hvoraf tre er udkomne, da dette skrives, er smukke Fotografier (tagne af Forfatteren) af »Sagnsteder« o. a. lgn. interessante Lokalteter, ligesom *Kr. Kongstads* Tegninger giver Gravlunds fængslende Tekst en dejlig Ramme. Men også ved sit Indhold vil Herredsbogen bevare en fremskudt Plads, idet dens Hensigt er at påvise de Spor vort Lands gamle Bebyggelse har sat sig i Sagndigtningen, som endnu den Dag i Dag særlig knytter sig til *Skellene*, der markeres af en Å, et Dige, en Skov, et Højdedrag el. lgn. Og med sin sjældne Evne til at forstå Sagnene, som Almuen må

have forstået dem — uden Reflektion —, formår Gravlund at vise, hvorledes Sagn og Sæd nøje er knyttet til et vist Landområde; hvad der var hinsides Skellet, hørte til en anden Bygd. Til den ældste Inddeling af Landet hører Sysselinddelingen, hvorom Gravlund Side 70 f. anfører nogle nye Iagttagelser, ligesom der atter og atter forekommer Enkeltheder prægede af Forfatterens originale Synemåder. Det er derfor med stor Interesse man følger Gravlund på hans videre sjællandske »Herredsrejse«. Hidtil er følgende Herreder afhandlede: Ringsted, Alsted, Tybjerg, Bjevskov, Stevns, Tune og Ramsø, Voldborg, Horns, Sømme, Lille og Smørum, Sokkelund og Begyndelsen af Nordsjællands Treherred. Af hvert Herred findes et fortræffeligt Kort tegnet af Guide *H. Jørgensen*. Kortene er rensede for alt overflødig, så Herredsgrænserne er meget tydelige. Herredsbogen vil, når den er afsluttet, komme til at indtage en Hovedplads blandt Gravlunds ikke-skønliterære Arbejder jævnsides med *Dansk Folkekarakter* og *Danerloven*.

Om Thorkild Gravlunds folkløriske Arbejder får man intet nyt at vide i *Cai M. Woels* Bog *Thorkild Gravlund* (Woel 1927. Ill. 131 S.). Woels Bog har sin Betydning som en nyttig Håndbog om Gravlund, idet den giver biografiske og bibliografiske Oplysninger (Bibliografien er dog ikke fuldstændig for Avisartiklernes Vedkommende), foruden ved at der er en alfabetisk Fortegnelse over karakteristiske Ord og Udtryk i Gravlunds Forfatterskab (også i *Danske Folkemål* I, 87 ff.).

Da *Axel Olrik* (der i originale og lærde Afhandlinger — Odinsjægeren, Loke, Ragnarok m. m. — har behandlet Emner vedrørende nordisk Mythologi) i 1917 afgik ved Døden, efterlod han sig bl. a. et ugennemset og desværre i høj Grad ufuldendt Manuskript til to Oversigtsværker om Nordens Gudeverden (Eddamythologien). Disse Manuskripter har *Hans Ellekilde* påbegyndt at udgive i korrigeret og udvidet Skikkelse under Titlen *Nordens Gudeverden* (Gads Forlag 1926 ff.). I det første Hefte af Værket gøres Rede for dets Opgave og Kilder, hvorefter følger en Oversigt over Forskningens Historie. Her gives Karakteristikker af *N. F. S. Grundtvig*, *Jacob Grimm*, *N. M. Petersen*, *Konrad Maurer*, *Wilh. Schwartz*, *Mannhardt*, *Tylor*, *Sophus Bugge*, *Soprus Müller*, *Feilberg*, *Magnus Olsen* og mange flere. Derefter omtales det ældste Tidsrums primitive Gudedyrkelse (Animismen). Så følger et kort Afsnit om de nordiske Folks Gudedyrkelse som et Led i hele den ariske Folkestammes Gudetrot. Fra Stenalderen bliver det især Gravfundene, der danner Grundlaget for vor Viden, men også Studiet af skålformede Fordybninger, Hjul-

tegnet, Fodsålstegnet og Tordenstene yder væsentlige Bidrag til Forståelsen af den ældste nordiske Gudedyrkelse. Prægtige Fund fra Bronzealderen (Solvognen fra Trundholm, Guldbåden fra Nors, Solskiven fra Ystadegnen o. m. m.) er de skønneste Vidnesbyrd om Viljen til at ofre til Guderne og give dem det bedste. Troldmænd (Hvidegårdsfundet) synes ingen Forbindelse at have med Religionen. Den fælles Tanke i Bronzealderens Gravsikke var den, at den døde skulde hvile i Fred dybt nede i Jordens Skød, vel indpakket mod enhver ydre Påvirkning. For at få en Forestilling om hin Tids Tankegang, ikke et Vidnesbyrd, men vel et Anskuelsesbillede, anfører H. Ellekilde Begravelseshymner fra Rigveda, og man kan ved denne lærerige Jævnføring iagttage visse Træk, der er fælles for Indere og Nordboer. Et Stykke ind i Bronzealderen kommer *Ligbrændingsskikken* her til Landet, og her kan den nordiske Ligbrænding også anskueliggøres ved Sammenligning med de indiske Gravhymner. Levn af Bronzealderens religiøse Dyrkelse kan spores hos et Par fremmede Folk: *Finner* og *Lapper*, der i tidlig Tid optog en Del Livssædvaner og Hjælpe-midler fra Nabofolkene af vor Æt, og i Sammenhæng dermed et ikke lille Tal af religiøse Forestillinger. Disse nordiske Træk blev indkapslede i en fremmed Stammes Kultur og kom derved ikke til at deltage i den videre Udvikling i religiøs og politisk Retning, der gik for sig hos Nordboerne. Det er lykkedes Ellekilde at meddele en klar Fremstilling for disse nordlige og østlige Folkeslags primitive Kultur og deres endnu primitivere Gudsdyrkelse. Efter Omtalen af Finner og Lapper afslutter 2. Hefte af Nordens Gudeverden med Begyndelsen af det vigtige Afsnit: *Gammel Dyrkelse i Folkeminde*, hvor Hjemmets Vætte først afhandles. Heri vil alle de Træk blive gennemgået, der er bevaret i Nutidens Almues Tro og Forestillinger som Levn fra ældgamle Tider¹⁾; dernæst vil det Festliv, der har gjort Året rigt og fuldt af Indhold og Betydning for vore Forfædre, blive behandlet. Og vi kan efter de få foreliggende Sider at dømme glæde os til at få et grundigt og alsidigt Arbejde om det gamle Hedenskab, der har været dyrket helt op til vor Tid.

Et stort Fortrin har Nordens Gudeverden i de meget righoldige Literaturhenvisninger, som Ellekilde har meddelt efter hvert Afsnit. Værket, som er meget rigt illustreret (der er 91

¹⁾ Prover herpå er givet i *Avel Ollriks* Afhandling: *Træk af hedensk Dyrkelse i sjællandsk Folkeskik* (Gads d. Mag. 1926, 563 ff.), udgivet af H. Ellekilde.

Ill. i de to første Hefter), vil blive en fortræffelig Håndbog med mange nye Synspunkter¹⁾.

I Tilslutning til Omtalen af Nordens Gudeverden bør nævnes, at *Gudmund Schütte* i sit Værk: *Vor Folkegruppe I* (Aschehoug 1926. 300 S.) meddeler en Mængde Undersøgelser om olddansk og gottonsk Hedenskab og derved berører Spørgsmål af folkloristisk Interesse. Gottonerne havde — som Schütte fortjenstfuldt fremhæver — ikke nogen særlig ensartet Religion. Vel havde man fælles gottonske Ord som Vi, Gode, Sjæl, Vætte, Gud, Hel, Tyr, hellig, blote o. s. v., men under disse Ord og Navne skjuler sig en stor Masse stedligt stærkt afvigende Anskuelser, hvilket Schütte for Danmarks Vedkommende tidligere har redegjort for i sit Værk *Hjemligt Hedenskab* (1919). Endvidere var der indenfor Hedenskabet forskellige Lag. I Bunden kunde Fetischdyrkelse og Præanimisme leve videre, medens Sjøletroen forlængst havde holdt sit Indtog i Toppen. Bønderne kunde sværge til Frugtbarhedsguderne, Høvdingene til Krigsguderne o. s. v. Om disse forskellige Lag indenfor Folketroen, der har holdt sig ilive gennem de skiftende Tider omtrent til vor Tid, har Schütte skrevet en Roman *Odin og Krist* (Aschehoug 1926), hvor han igennem til Dels fri digteriske Handlinger søger at klarlægge udfra det givne Stof Folketroen i Sallingland i Sædskiftets Tid. Er man fortrolig med Schüttes Forfatterskab angående hjemligt (især sallingsk) Hedenskab (jfr. Fortid og Nutid VI, 315 f.), vil man i Enkeltthed kunne se, hvorfra Schütte har hentet Stoffet til sin Roman (jfr. min Anmeldelse i Dansk Udsyn 1927, 260 ff.).

Svend Aakjær har også ydet et Bidrag til Oplysning om gammelt dansk Hedenskab, idet han i *Danske Stednavne i Hedensold* (Dansk Udsyn 1927, 123 ff.) i en populær Oversigt giver Hovedresultaterne af grundige Studier over Oldfund og Stednavne (især Marknavne) og disses Betydning til Påvisning af hedenske Kultminder. De få Sider i Dansk Udsyn viser, at Sv. Aakjær har Betingelser for at kunne skrive et stort Værk — lig det norske af *Magnus Olsen* — om hedenske Kultminder i danske Stednavne.

I *Nordiske Myter og Sagn* (Pio 1927. 247 S.) giver *Vilhelm Grønbech* et Udvalg af de mest kendte Myter og Sagn, begyndende med Fortællingerne om Verdens Tilblivelse og Guderne

¹⁾ Man sammenligne med Nordens Gudeverden *J. Brøndsteds* og *Vilh. la Cours* Fremstilling af Oldtidsliv og Oldtidshistorie i *Det danske Folks Historie I* (1927).

og endende med Jørmunreks Død. I en fortrinlig Indledning gives en Oversigt over de ældste Oplysninger om Nordboerne (Tacitus, Paulus Diaconus, Jordanes, Snorres Edda, Sakse, Beowulf, Sagaerne). Genfortællingen af Myterne og Sagnene (ialt 45) er et smukt Vidnesbyrd om Vilhelm Grønbechs enestående Evne til at leve sig ind i fjerne Tiders Tankegang og Udtryksmåde.

Foruden adskillige andre Bøger har *Thorkild Gravlund* også fået Tid til på Slesvigsk Forlag (1926) at udsende en statelig udstyret Bog *Kongesagn* (57 S.), genfortalt efter Sakse. Gravlund genfortæller Sagnkresene om Skjoldungerne og Starkad og holder sig altså til den rene Sagntid, modsat *Axel Olrik*, der i sin folkelige Bog: *Danske Hellesagn* også meddeler Sagn fra Vikingetiden og Valdemarstiden. Th. Gravlunds *Kongesagn*, der i hans Forfatterskab står som Nr. 5 i Skriftrækken: *Af Danskens Historie*, beretter især om de Kampe, der, ifølge Sagnene, udkæmpedes for Samlingen af Danmark og om Kampen mod Tyskerne og tyske Sæders Indførelse. I *Danske Studier* 1926 findes to Bidrag til Oplysning om Oldtidssagn. Det ene: *Hild* og *Trud* af *Albert Jensen* søger at forklare de historiske og mytologiske Forudsætninger for Sagnet om den berømte Valkyrie[?] Hild. Det andet Bidrag er *Vilhelm la Cours Skjoldungefejden*, hvor la Cour polemiserer mod R. C. Boers Kritik af flere Punkter i *Axel Olriks Danmarks Hellesagn*. I Forbindelse hermed bør også nævnes *Gudmund Schüttes Afhandling Dansk Kongetal* (Historisk Tidsskrift 1927), hvor det søges bevist, at i Saksen Danesaga findes Sagnstof, der har *Vidsid* til Forudsætning. Schütte går altså her, som i *Oldsagn om Godtjod* (1907), videre end Axel Olrik i sin Afhandling om Tvedelingen af Saksen Kilder.

I *Lollands mytiske Folkesagn* (Det fjerde danske Hjemstavns-kursus 1926 [1927]) af *Hans Ellekilde* gives der — belyst ved mange Eksempler — en Karakteristik af Folketroen på vor største sydlige Ø. Undersøgelsen drejer sig om naturmytiske Sagn, Dyrkelsessagn, Husvættten, Goen (folkelig Odinsdyrkelse), Vandvæsener, dyremytiske Væsener, Dødningevæsener og magteejende Mennesker. (Jfr. Ellekildes tidligere lignende Undersøgelser fra Præstø Amt, Københavns Amt, Kaløegnen og Kertemindeegnen). Alene fra et enkelt Sogn kan hentes en Del naturmytiske Sagn — foruden andre Sagn. En Prøve herpå har H. Ellekilde givet i Afhandlingen: *Hørsholm Sogns Folkesagn* (1926).¹⁾

I *Kalkede Grave* (Skivebogen 1926, 71 ff.) viser *Jeppe*

Aakjær ved to Eksempler, hvorledes Arkivundersøgelser kan godtgøre, hvad der er rigtigt i et Sagn fra Folkemunde. Traditionen ændrer jo i Tidens Løb på Kendsgerningerne, og det er derfor nødvendigt at underbygge Traditionen med historiske Undersøgelser. Og i *En Tale* (Politiken 7/11 1926) fortæller Jeppe Aakjær på sin festlige og djærve Måde om Daugbjerg og dens Dås i Historie, Literatur og Sagn. Det er en hel Del, der er knyttet til denne Bakke, hvorved den er blevet landskendt. Dog nævner Aakjær ikke de af hans egne Digterværker (f. Eks. Po fir glowend Pæl), der er henlagte til Daugbjerg Dås og Daugbjerg By (jfr. Dansk Udsyn 1924, 125 f.).

Om *hellige Kilder* er der foruden Bidragene i de historiske Amsårbøger (jfr. Fortid og Nutid VI, 327) fremkommet en Undersøgelse af *Chr. Axel Jensen* (Årb. f. nord. Oldk. 1926, 1 ff.) om *Helene Grav i Tisvilde*. Heri bringes den særlig vigtige nye Oplysning, at den såkaldte Helene Grav, som man før mente var en Bronzealdergrav, er Resterne af et katolsk Kapel, således som man også kender Oplysninger om Kapelruiner ved mange andre hellige Kilder i Danmark. Chr. Axel Jensens Undersøgelser ændrer på et væsentligt Punkt vore Forestillinger om den berømteste Helligkilde i vort Land, I danske Studier 1926, 157 ff., 177 ff. har *Gudmund Schütte* føjet en Række lærerige Vedtegninger til min Bog Danmarks Helligkilder angående Oldtidens Vanddyrkelse, ligesom han også fremsætter Oplysninger om et i Vestdanmark skneligt Gudevæsen, nemlig den »Frue«, »Brud« eller »So«, der peger tilbage til Freyja og fra hende atter til Nerthus. I Nordsjællands Venstreblad 18/3 1927 viser *H. C. Terslin*, hvad lokalkendte Folk kan oplyse om Helligkilder. Således er der i *Esbønderup-Nøddebo* Sogne 14 stedfæstede Kilder med Navne. Til disse 14 Kilder er knyttet Sagn og Tro af forskellig Art, og de 8 tør sikkert henregnes blandt Hellig- og Lægedomskilderne. *Evald Tang Kristensen* har i *Vejde Bys Historie* (1927), 199 ff. skrevet om denne Bys hellige Kilder og om sit eget Arbejde med Restaureringen af dem. Derimod er ikke meddelt synderligt om Skik og Tro knyttet til disse Kilder, således som man kan læse derom i *Vejde A.* Årb. 1925, 142 ff.

Redegørelser for *Sagn og Tro knyttet til Sten* er i 1926 fremkommet i de historiske Årbøger fra Odense og Assens Amter, Thy og Mors samt Randers og Vejle Amter. I det kommende

¹⁾ Værdi for Folkeminddeforskningens religionshistoriske Område (Dødsvarsler, Gengangertro) har *H. Martensen-Larsens* 2. Del om Døden og de døde: *Glimt gennem Forhængel* (Frimodt 1926. 322 S.) [jfr. Fortid og Nutid VI, 311 f.], hvor Kap. V, *Spogerifænomener* har særlig Interesse.

År vil det meste af Sagnstoffet om store Sten antagelig være offentliggjort i Amtsårhbøgerne. Sagnet om Simonsstenen i Lem Sogn (Rødding Herred), kastet efter Lime Kirke, findes helt morsomt fortalt på Stedmålet i *Thomas Nielsens Jydsk Almue* 1927, 6 f.; jfr. Skivebogen 1924, 60.

En Hovedplads indenfor dansk folkloristisk Forskning indtager *F. Ohrts* Udgaver af og Studier over *Danmarks Trylleformler*, hvoraf — foruden Tekstudgaven I—II (1917—21) — er udkommen *Trylleord* (1922), *Vrid og Blod* (1922) og nu det store Værk: *Da signed Krist* — (Gyldendal 1927. 492 S.), hvis Hovedformål er at udrede den Kundskab, som Danmarks Signelser og Besværgelser (»Trylleformler«) giver om kristen Folketro eller »lavkirkelig« Tro i Middelalderen og senere. Med sjælden Skarpsindighed og utrolig Lærdom afhandler Ohrt de forskellige Signelser og Besværgelsers Forhold til Bibelen og dens Skikkelser; men ikke alene indenfor det bibelske Område gives der meget omfattende Oplysninger, også om Englemagter, Helgener, Kultus og Ordet og Hedenskab er der Undersøgelser, som kaster nyt Lys over forhen dunkle Problemer. Det fremragende Værk, som der ikke her er Plads til at give den Omtale, det fortjener, er forsynet med et vældigt Noteapparat og gode Registre.

Et ganske ejendommeligt Stykke Folketro er undersøgt af *P. Severinsen* i Afhandlingen »*Frelserens Højde*« (Danske Studier 1926, 1 ff.), hvor der, belyst ved mange udenlandske Paralleler, gøres Rede for den gamle Tro, at man ved at have en Strimmel (med Indskrift) af en viss Længde, der f. Eks. skulde angive en Tiendedel af Jesu Længde, kunde undgå en brat Død, Koldfeber, Torden og Lynild o. m. m. Troen var (og er) meget udbredt i de katolske Lande og kendes også i Danmark, ikke alene fra Kalkmalerier i Kirker i *Ringsted* og *Køge*, men også i at *måle for Modsot* (d. e. Blegsot) og engelsk Syge. Til Literaturlisten hos Severinsen Side 16 kan føjes: Frederiksborg Højskoles Årsskrift 1924, 153 f. (fra *Tostrup*, Merløse Herred).

I *Limfjordsrotter* (Skivebogen 1926, 135 ff.) fortæller *Jeppé Aakjær* om Rotterne (Mosegrisene) på den lille Ø *Rotholmen* under Eskjær, og om hvorledes man i *Als* ved Hadsund i 1711 fik alle Rotterne til at løbe i Havet og drukne efter at »en Spøgedoktor, som man kaldte den vise Mand i Raaby«, havde rådet Bønderne til at *stævne* Rotterne. Vi har her et Eksempel på Retsforfølgning mod Dyr, som f. Eks. kendes fra 2. Mosebog 21, 28 (jfr. Folkevisen om Limgris, DgF Nr. 518, IX, S. 105).

Endvidere fortæller Jeppe Aakjær om Rotteplagen på *Fur* o. 1770.

Også om Mennesker, der ikke var, som Folk er flest, er der fremkommet Bidrag. Således har *Louise Rasmussen* i sin underholdende Bog: *De kloge Koner i Vindblæs. Maren Haaning* (Woel 1927. 103 S.) samlet de fleste (jfr. f. Eks. Hist. Årb. f. Mors 1927, 117 ff.) og vigtigste Oplysninger om det Dynasti af kloge Koner (og Mænd), 8 ialt, i Vindblæs i Himmerland, der i næsten Hundrede År rådspurgtes af Mennesker — ofte langvejs fra — der søgte Hjælp mod Sygdomme på Folk og Fæ. Den mest berømte af de kloge Vindblæskoner var den første Maren Haaning (1781—1853), hvorefter der verserede et Utal af Historier i det nordlige Jylland. Louise Rasmussens nyttige Sammenstilling af disse Historier viser med frygtelig Klarhed, hvor hildede i Overtro Folk har været — og til Dels også er endnu, når vi f. Eks. hører, at den ældste Maren Haanings Dattersøn så sent som i 1926 i Nykøbing på Mors solgte Elskovspulvere til en Kone, hvis Mand angaves at være hende utro. Det er prisværdigt, at Frk. Rasmussen i sin Bog har aftrykt en Del af Maren Haanings Opskrifter; thi disse turde alene være Advarsel nok til Folk, der i vore Dage søger Hjælp hos såkaldte »kloge Folk«, hvis Råd formodentlig ikke afviger væsentlig fra de kloge Koners i Vindblæs. — *C. Klitgaard* har i Vendss. Årb. 1926, 336 ff. givet flere supplerende Oplysninger til sin tidligere Afhandling *Fra Heksenes Tid*, som stod i Vendss. Årb. I. I Turistforeningens Årbog 1927, 187 ff. har *H. P. Hansen*, Herning, skrevet en såre fornøjelig, illustreret Afhandling: *Kjæltringer*. Den udmærkede Kender af alle Slags »skidt Folk« anfører en Række Episoder af de Rind Kjæltringers Meriter. Særlig fornøjet bliver man ved at læse Kjælle Caspers Bønskrift om Hjælp til »at anskaffe en forøgelse af en to Køer«. Om *Taterkvinden Sirena fra Grurup* har *P. C. Knudsen* meddelt i Thisted Årb. 1926, 209 en Del endnu ikke afsluttede Oplysninger, der viser, hvor let et Sogn helt oppe i Thy ved en Tilfældighed blev Hjemstedet for en Taterkvinde, og hvor vanskeligt det var for slige Folk o. 1820 at få en fast Tilholdskommune. Det er derfor med Glæde man læser i Vejle Årb. 1927, 148 f. om, hvorledes Borgmester Diechmann i Kolding i Slutningen af 18. Årh. tog en Natmands Barn i sin Tjeneste for at formindske og udrydde den skadelige Fordom, at Natmandsfolk var »uærlige«.

J. Lund Madsens Afhandling: *Læger, Jurister og Apotekere for Folkets Domstol* (Danske Studier 1926, 112 ff.) er et morsomt Arbejde, der viser den Stilling, Videnskabens Udøvere havde i

Folkemunde, og det var ikke Småting, der var »forkert« ved dem. Afhandlingen er især bygget på tyske Værker. Den lunefulde Måde, de mange Eksempler fremsættes på, minder om flere af *H. F. Feilbergs* Redegørelser af lignende Art.

I nogle Årbogsafhandlinger er fremkommet Træk om *Bondekår i Landsbyfællesskabets Tid*. Således er der i *Chr. Wammens Bidrag til Kjærby Sogns Historie* (Randers Årb. 1926, 94 ff.) givet en udførlig Skildring af Skouboegården og dens Beboere gennem lange Tider, ligesom man i en fra 1729 meddelt Skifteforretning får et lærerigt Indblik i »Livet indendøre«. *Chr. Nielsens* Afhandling *Fra Hovrets Tid* (Vendss. Årb. 1926, 347 ff.) indeholder væsentligst en Biografi af Fæstebonden *Kresten Steffensen*, f. i Børglum 1761, d. 1812. Denne Mands Personlighed afveg ikke så lidt fra de duknakkede, forskræmte Skikkelser, som Stavnsbåndets Bønder ofte var. Dette belyses ved flere Træk, der viser os Forholdet mellem Høvbønder, Ridefoged og Nådigherre på Børglum Kloster. *Kresten Steffensen* havde ved flere Lejligheder Mod til at stå på sin Ret, og tilsidst var han ikke alene anset hos Bønderne, men også hos Herremanden. Om Fæstebonden *Jens Christensen Degn* i Overjonstrup i Saltum giver afdøde Lokalhistoriker *G. Østergaard* i Vendss. Årb. 1926, 326 ff. en Del Meddelelser. *J. Chr. Degn* var på mange Områder en Foregangsmand, især som Dyrker af Kløver, og for sin fortjenstfulde Virksomhed fik han tilkendt det Kgl. Landhusholdningsselskabs 3. Guldmedallie i 1805 og i 1807 deits 2. Guldmedallie — en sjælden fin Udmærkelse. *Søren P. Sørensens* Småtræk fra *Egtved Sogn* (Vejle Årb. 1927, 53 ff.) om fuld Mand ved Hegnsyn, Pottemænd, Gilder, 1848, 1864 og af Gården *St. Roeds Historie* er ret underholdende, hvilket også kan siges om de af *Jens A. Petersen* i samme Årb., 150 ff. anførte Oplysninger fra *Vejstrup Sogn* omhandlende Oplevelser i 1864, Skolegang samt Bryllups- og Barselgilder.

Om sin *første Tjeneste* som Hyrdedreng har en gammel Morsingbo fortalt *A. C. Skyum* (Morsø Årb. 1926, 89 ff.), der på Stedmålet har gengivet den gamles Fortælling om den Tid, da han som 11-årig Knægt kom ud at tjene. »Mi føst Tjænnest« er en smuk og indgående Forøgelse af de mange Beretninger, som forefindes om Tjenestedrengeforhold meddelte af gamle, forhenværende Hyrdedreng (jfr. Fortid og Nutid VI, 328).

Vore gamle *Bondehavers Historie* har fået deres kyndige og meget flittige Dyrker i *Johannes Tholle*, der nu snart har

offentliggjort Afhandlinger i alle Amtsårboøger o. a. St. om vore Bondehavers Udviklingshistorie, således i Årbøgerne for Odense og Assens Amter 1926, Præstø Amt 1926. Fra Ribe Amt 1927, Saml. t. J. Hist. og Top. 4 R. V Bd. 5 H. 1927 (Viborg Amt). I Århus St. Årb. 1927, 20 ff. oplyser J. Tholle i en Afhandling om Kolonihaver, at »Frihaverne« i Århus i 1927 kan fejre Hundredårsjubilæum; man plejer jo ellers at tro, at Kolonihavebevægelsen er et forholdsvist moderne Fænomen, der har sin Rod i vor Tids sociale Tilstande, men dette er altså ikke helt Tilfældet. Om Byernes offentlige Haveanlæg har Tholle i Gads d. Mag. 1926, 400 ff. givet gode Oplysninger. Man får bl. a. Besked om, når Anlæg og Parker ved mange af vore Købstæder er anlagte. Af Johs. Tholles øvrige Arbejder fra det sidste Års Tid skal anføres, hvad der har Interesse i denne Forbindelse: Kolonihaven som Samfundsfaktor (Natt., Aftenudg. $\frac{9}{8}$ 1926), Julens Træ (smsts. $\frac{21}{12}$ 1926), Kirkegårdskultur (smsts. $\frac{8}{3}$ 1927), Midsommertræet (smsts. $\frac{1}{7}$ 1927); Frihaver og andre Kolonihaver (Gartner-Tidende Nr. 50—51, 1926), Tornerosehaven på Fusingø (smsts. Nr. 1, 1927), Danske Love, Forordninger etc. ang. Fremme af Havedyrkningen (smsts. Nr. 27—28, 1927), Nykøbing Slotshave og dens Gartnere (smsts. Nr. 31—32, 1927), Almindel. d. Gartnerfor. gennem 40 År (smsts. Nr. 37, 1927), Gamle danske Havepavilloner (Havekunst Nr. 9, 1926), Artikler i »Vore Kirkegaarde« m. m. I en Artikelrække i Sønderjysk Månedsskrift 1927 har *Axel Lange* og *Chr. Seeberg* i alfabetisk Fremstilling meddelt en Mængde Oplysninger om »nogle sønderjyske Planter, deres Navne og deres Stilling i Folketroen«. Den fortrinlige Artikelrække viser bl. a., hvor meget interessant Stof vore folkelige Plantenavne og Folketroen knyttet til Planter yder.

H. Zangenberg fortsætter Offentliggørelsen af sine Under søgelser over vore gamle *Bøndergårde* og *-huse*. Han har i instruktive gennemillustrerede Afhandlinger skrevet om Bondebygninger i *Hardsyssel* (Turistforeningens Årbog 1927), i *Hasle* og *Ning* Herreder (Århus St. Årb. 1927) og på *Lolland*. (Det fjerde danske Hjemstavnskursus 1926 [1927]). I *Fra Himmerland* og *Kjær Herred* 1926, 508 f. meddeler *A. C. Ertbøll-Nielsen* en Kontrakt fra 1877 mellem Vestergårdene i *N. Kongerslev* Sogn om en *Malkølle*.

Elna Mygdal har i År i Turistforeningens Årb. 1927, 171 ff. skrevet om de gamle *Bonedragter* i *Hardsyssel*. Afhandlingen er smukt illustreret. Ligeledes giver den illustrerede Afhandling i *L.-F. Årb.* 1926 om den *falsterske Dragt*, særlig *Kvindedragten*

(skrevet af Frkn'. *Karen Toxværd, Helene Strange* og *Elna Mygdal*), instruktive Oplysninger om denne Ø's gamles Drag¹).

Til den danske Almues *industrielle Talenter* hørte Tilberedningen af *Hørren*, hvorom der berettes i »Danske Folkemaal« I, 11 ff. i Artikler af *Anna Pedersen (Strøby, Stevns)* og *M. Kristiansen (Tommerup, Fyn)*. I Danske Folkemaal er der naturligvis lagt særlig Vægt på at få alle Stedmålsbetegnelserne angående *Hørren* fremdraget.

De gamle *Markeder* med deres *Kram* og *Gøgl* indtog en bred Plads blandt de *Fester*, Almuen forhen fejrede. Hver Egn havde som Regel et Marked, således også i *Vesthimmerland*, hvor *Navnsø Marked* for et Par Menneskealdrer siden var Samlingssted for Folk fra nær og fjern, hvorom man kan læse i *J. Brahms* fornøjelige lille Skildring om dette Marked i *Fra Himmerland og Kjær Herred* 1927, 511 ff.

Ret pudsigt virker Billedhuggeren *Kindgrens* Oplysning om et *Høstgilde* i en Bondegaard nær *Katholm* i *Djursland* 1791. *Kindgren* var Deltager i Høstgildet i *Mandens Sted*; »ty manden havde lagt sig i en Sandgrav, og sov gildet bort« (*Fra Randers Amt* 1926, 87 f.). I *Kindgrens Breve*, udg. af *N. B. Hiort*, findes forøvrigt en Del flere Træk om Bondelivet i *Katholmegn* i 1791.

Et Par *Bryllupsindbydelser* fra *Fuglsang, Herslev* og *Dons* har *J. J. Ravn* udgivet i *Vejle Arb.* 1927, 143 ff.

I Lighed med *St. Blichers Himmelbjergfester*, hvorom *Jeppe Aakjærs* sidste *Blicher-Bog: En bristet Drøm* (1927) giver Oplysninger, der yderligere viser os, at *Blichers Liv* var en Tragedie, fejredes på *Bulbjerg* i Begyndelsen af 1840'erne *Folkefester*, som i alt væsentligt har været Efterligninger af *Festerne* på *Himmelbjerget*. *Bulbjergfesterne* holdtes kun et Par Somre, så hørte de op, og de er så godt glemte, at der ifølge *P. L. Hald* (*Hist. Årb. f. Thisted A.* 1926, 208) ingen mundtlig Overlevering har været at finde blandt Egnens Befolkning om dem i vor Tid.

I *Sønderjydsk Månedsskrift* meddeles der i hvert Nummer en Række Optegnelser fra alle Områder af Folkemindernes Verden (*Forvarsler, Remser, Rim, Ordsprog, Bindebreve, Tordenstene, Dansk og Tysk, Præstehistorier, Gravskrifter, Sæd og Skik* o. m. m.), ligesom der i *Tidsskriftets Afhandlinger* meget hyppigt er gode Bidrag om *Almuens Sæd og Tro*. I de historiske *Arbøger* for *Lolland-Falster* og *Vejle Amt* er der, som i

¹) Hovedværket om vore Folkedragter: *J. S. Mollers Nordvestsjællandske Folkedragter* vil blive anmeldt særskilt i *Fortid og Nutid*.

Sønderjysk Månedsskrift en »Samler« af Småstykker, hvori blandt hyppigt er Folkeminder.

Et større Værk, der indeholder meget om en Egns Folkeminder i videste Forstand, er *Olaf Andersens* og *N. M. Ellings* Hjemstavnsbog for Skole og Hjem omhandlende *Fyn* (Odense 1927. Ill. 286 S.). Heri findes Kapitler om Fyns Bystævner og Bylove, Helligkilder, Folkesagn, Egeskov Marked, Folkeliv i Helg og Søgn, Bøndergårde, Boligskik m. m. Det smukt udstyrede og velskrevne meget populære Arbejde burde finde Efterfølgere i andre danske Egne.

Et nyt Bidrag til sine folkepsykologiske Studier meddeler *Thorild Gravlund* i Turistforeningens Årbog 1927, 208 ff., hvor han fremdrager karakteristiske Træk om *Hardboerne*, især angående deres Handelstalent, deres Kamp med Hav og Hede, om deres Forstand på Penge og Kortspil — og om Hardboernes Vilje til at værne Riget — således som det berettes i en uforglemmelig Historie fra Slavekrigen. Mange Hardboer stod Vagt ved Skjern Bro og ventede Slag. Blandt dem var en gammel Mand, der kun havde en Plejlslagel som Våben. Hvad vilde han her i Krigen, affældig og våbenløs. Den gamle svarede blidt: »Aa, a ka jo ett gyer ret møj, og saa tænkt a, te a kund da gaa omkring og slaa dem ihjæl, der ett var ret døh.« Gravlunds Betragtninger herover som over andre Træk er rammende og vittige. Et andet fortrinligt lille Arbejde om vestjysk Bondesind er skrevet af *Søren Alkjærsig* (Dansk Udsyn 1927, 136 ff.), hvor det især er Træk som Vestjydens Flid og Arbejdsomhed, Nøjsomhed og Sparsommelighed, Gerrighed, Urenlighed, Udholdenhed, Hårdførhed, Satire, Selvbevidsthed, Begavelse o. s. v., der belyses ved morsomme Anekdoter og Sejer, som viser, at Alkjærsig er mere enig med *Evald Tang Kristensen* end med *H. F. Feilberg*, hvor det gælder om at bruge Almuens egen — ofte upolerede — Udtryksmåde. Jydernes Vid og Satire kommer til Orde i de mange Tilnavne, som kendes om de forskellige Egnes Jyder, såsom Kronjyder, Ravjyder, Flynderjyder, Fnatjyder o. s. v. Om disse Navne, deres Betydning og til hvilke jyske Egne, de er knyttede, og mange andre Træk, der belyser den jyske Psyke, har *Gudmund Schütte* skrevet en lille Bog *Jyder* (Ringkøbing 1926), oprindeligt trykt i Nordslesvigsk Søndagsblad ^{11/5}, ^{18/5} 1924, hvor der anføres elleve Tilnavne på jyske Folkstammer, men dette Tal kan forhøjes til femten, idet *Grødjyder* (fra Kolding-Fredericia Egnen), *Middelfartjyder*, *Kalundborgjyder* og *Vordingborgjyder* bør føjes til (jfr. Jyllp. ^{2/7}, ^{8/7} 1927. Om dansk Folkarakter hedder tre Artikler i Dagbladet Hejmdal ^{3/9}, ^{5/9},

⁶/₉ 1927, af Sognepræst *R. Nielsen Tandslet*. Her søger Forf. ud fra Eksempler fra Historie, Literatur og Folkeliv at antyde Forskellene og Lighederne mellem Jyder og Øboer. *Søren Vasegaard* belyser Hovedtræk af *Vendelboernes Karakter* Gads d. Mag. 1927, 385 ff.) ved at fremdrage Sagen om »Brathbjerg-Manden«, hvis Forudsætninger stærkt belyser *Vendelboernes Karakter*. Deres Retssans omtaler *Vasegaard* ret udførlig ved en Analyse af Selvtægtsproblemet i *Jakob Knudsens Roman Sind*, hvis historiske Forudsætning *Vasegaard* fører tilbage til de dystre Begivenheder, som fandt Sted i Skæve og Hellum Sogne i 1840'erne, udførlig behandlet i *Urban Hansens Bog Typebanden paa den jydske Aas* (1920) og i *Niels Adelstorps* Udgave af den Dronninglundskoe Commissions Dom af 1843, optrykt under Titlen *Vendelboerne der hjalp sig selv* (1919). Om den store Retssag fra 1840'erne, hvor *Vendelboer* greb til Selvtægten, er den hele Forudsætning for »*Sind*« turde være et Spørgsmål. I *Fyns Vstbl.* d. ¹/₉ 1925 har jeg fremsat en Del Oplysninger om »*Sind*«s Forudsætninger, der viser, at *Jakob Knudsen* også andetsteds fra end fra *Vendysse* har fået Idé og Stof til sin Roman.

I Bøger som *Poul Hansens Mine Minders Verden* (Aug. Bang 1926. Ill. 304 S.), *Karl Christensens Poul Bjerge* (Schønberg 1927. Ill. 128 S.), findes nogle Oplysninger af bondehistorisk Interesse. Nævnes må også *Minder fra gamle grundtvigske Hjem VI* (Gad. 1926. Ill. 214 S.) udg. af *H. P. B. Barfod*, hvori der findes Biografier af *Svend Grundtvig* (v. *Ingeborg Simesen*) og *Fr. L. Grundtvig* (v. *R. Vestergaard*); disse Biografier er af udpræget personlig Art og oplyser ikke om Brødrene Grundtvigs videnskabelige Indsats. I *Sønderjydske Årbøger* 1927, 105 ff. findes biografiske Oplysninger (v. *P. Andresen*) om *H. F. Feilbergs Fader N. L. Feilberg*. *H. F. Feilbergs* Præstetid i *Darum* er omtalt i *P. J. Nielsens* Bog: *Fra Darum Sogn* (1927). *E. T. Kristensen* har *Th. Grablund* givet en aldeles træffende Karakteristik af i *Turistforeningens Arb.* 1927, 214. f.

Om Indsamlingen af danske Folkeminder fra Saxe til 1926 holdt *Henrik Ussing* et Foredrag i Kiel i Sommeren 1926 for Forbundet af tyske Folkemindeforeninger (trykt i *Den nye Litteratur* 1927, 243 ff.). I den populære Oversigt dvæler *Ussing* selvfølgelig mest ved *Svend Grundtvig*, *H. F. Feilberg*, *E. Tang Kristensen* og *Axel Olrik*. Endvidere omtaler *Ussing* de Skrifter, der er udgivet siden 1908 af Foreningen *Danmarks Folkeminder*. Om denne Forenings Opgave og dens Publikationer har *H. Ellekilde* skrevet en instruktiv Artikel i *Nationaltidendes Aftenudgave* ⁹/₂ 1927.

En Oversigt over den danske Almues åndelige Næring fra

Lucidarius til den moderne Hjemstavnsdigtning har *Jørgen Bukdahl* skrevet som Indledning til Bogen om *Thomas Olesen Løkken* (Hasselbalch 1927). Deri er dog en Række Fejl, som jeg har eftervist i Fyns Venstreblad d. 22/7 1927, hvorfor de ikke skal gentages her.

Blandt *Holbergselskabets* fortjenstfulde Udgaver i 1926—27 hører *Anders Sørensen Vedels Folkevisebog* fra 1591, udgivet i uforandret Optryk ved *Paul V. Rubow*, der i en kort literaturhistorisk Indledning oplyser om det sjældne Værks fremragende Betydning i dansk Literatur. Herunder hidsættes en Del Oplysninger om Udgivelsen af de danske Folkeviser og Studiet af dem, hvorved Arbejder af *Svend Grundtvig*, *Ernst v. d. Recke*, *Axel Olrik* og *Sofus Larsen* omtales. På *Martins Forlag* er i »Dansk Bogsamling« udgivet af *H. Grüner Nielsen* anden Del af »Danske Folkeviser« indeholdende *Historiske Viser* (280 S. Ill. af *Ernst Hansen*). Foruden en indholdsvægtig Indledning findes der bag i Bogen Ordforklaring, Kommentar og en Literaturliste. I den glimrende Kommentar findes en Mængde Oplysninger, som sikkert vil være ukendt for større Kredse af Folket; f. Eks. at Visen om Dronning Dagmars Død er digtet i politisk Øjemed, og at det er Erik af Pommern, der er Tale om i »Indtagelsen af Riberhus«. I det p. t. udkommende *Det danske Folks Historie*, Bind II, har *Johs. Steenstrup* og *Jørgen Olrik* skrevet om Folkeviserne og den danske Middelalderkultur.

Til sidst skal anføres, at man ved at sammenligne en Hjemstavnsdigters Forfatterskab med den pågældende Egn Almuekultur og Folketro ofte kan have Held til at påvise nogle af Forudsætningerne for Digternes Værker. Således er *Thomas Langes* og *Harry Söibergs* Benyttelser af Motiver hentede fra deres Barn-domsegne — henholdsvis ved *Blåvand* og ved *Ringkøbing-Harboøre* — undersøgte og belyste ved Parallelsteder fra samtidige og nyere Optegnelser vedrørende de pågældende Egn Almuekultur og Historie. En sådan Form for literære Undersøgelser forøger ikke alene Forståelsen af det pågældende Forfatterskab, men viser også, hvor meget Folketro og Almueliv kan betyde for Udformningen af et Digtværk (se *Fra Ribe Amt* 1927, 586 ff. og *Dansk Udsyn* 1926, 303 ff.).

17. September 1927.

August F. Schmidt.

Gudmund Schütte: Vor Folkegruppe. Gottjod. De gotiske, tyske, nederlandske, angelsaxiske, frisiske og nordiske Stammer i etnologisk Fremstilling. Første Bind. Aschehoug 1926.